

De Wvp met collectieve uitkeringsfase: obstakels en maatregelen

Het kabinet wil de Wet verbeterde premieregeling (Wvp) toegankelijker en aantrekkelijker maken voor bedrijfstak- en beroepspensioenfondsen. Dat is een van de tien punten uit de Kamerbrief van minister Koolmees over de vernieuwing van het pensioenstelsel.² Op dit moment zijn er drie pensioenfondsen in Nederland die gebruikmaken van de Wvp met collectieve uitkeringsfase. Kunnen de maatregelen in het pensioenakkoord de Wvp voor meer pensioenfondsen aantrekkelijk maken?

Het principeakkoord tussen het kabinet en sociale partners uit juni 2019 bevat concrete maatregelen die de Wvp toegankelijker en aantrekkelijker moeten maken voor bedrijfstak- en beroepspensioenfondsen.³ De Wvp bestaat sinds 2016. Het eerste en meest bekende pensioenfonds dat een regeling in de zin van de Wvp uitvoert is ondernemingspensioenfonds Shell. In de Wvp bouwt elke deelnemer tijdens zijn werkzame leven een persoonlijk pensioenvermogen op. Rond zijn pensionering wordt dit persoonlijk pensioenvermogen omgezet in een individuele uitkering of stroomt een deelnemer in een uitkeringscollectief waarbinnen risico's gezamenlijk worden gedeeld. De variant met een individuele uitkering wordt vooral aangeboden door verzekeraars. Dit artikel richt zich uitsluitend op de variant van de Wvp met een collectieve uitkeringsfase. Op dit moment zijn er drie pensioenfondsen die deze variant van de Wvp uitvoeren. De meeste sociale partners van bedrijfstak- en beroepspensioenfondsen hebben de Wvp dus tot op heden nog links laten liggen.⁴ Het kabinet wil daar nu verandering in brengen.

In dit artikel beschrijven we eerst de sterke eigenschappen van de Wvp die de overstap naar de Wvp aantrekkelijk kunnen maken en gaan we vervolgens in op de fiscale, economische en juridische obstakels voor bedrijfstak- en beroepspensioenfondsen, waardoor de Wvp nu mogelijk niet toegankelijk of aantrekkelijk genoeg is.⁵ Daarna analyseren we in hoeverre de kabinetsmaatregelen in het pensioenakkoord hier verandering in kunnen brengen. Deze analyse wordt gedaan vanuit het perspectief van een bedrijfstak- of beroepspensioenfonds dat op dit moment een uitkeringsregeling heeft. De Wvp wordt hierbij afgezet tegen de uitkeringsregeling en het 'annuïteitencontract' uit het pensioenakkoord,⁶ waarin geen individuele pensioenvermogens worden onderscheiden in de opbouwfase. Onze insteek is daarmee anders dan in de Evaluatie Wvp die is verschenen in november 2019.⁷ We evalueren niet de Wvp an sich, maar bespreken hoe deze zich verhoudt tot de uitkeringsregeling in de context van de voorstellen in het pensioenakkoord.

■ AANTREKKELIJKE EIGENSCHAPPEN VAN DE WVP

De Wvp wordt regelmatig geduid als de 'blauwdruk' voor de toekomst: verschillende consultants, economen en bestuurders vinden hem toekomstbestendiger dan de huidige uitkeringsregeling en de 'annuïteitenregeling' uit het pensioenakkoord.⁸ De discussie

De Wvp wordt regelmatig geduid als de 'blauwdruk' voor de toekomst

over de vraag of de Wvp wel of niet aantrekkelijker is dan die twee andere valt buiten de scope van dit artikel. Wel benoemen we hier twee eigenschappen die veelal worden genoemd als die waarop de Wvp sterker scoort. Deze twee eigenschappen kunnen redenen zijn voor een bedrijfstak- of beroepspensioenfonds om een overstap naar de Wvp te overwegen.

Roel Mehlkopf en Daniëlle van Veen

Dr. R.J. Mehlkopf is postdoctoraal onderzoeker bij Tilburg University/Netspar¹ en adviseur bij Cardano; mr. D.D. van Veen CPE is pensioenjurist/senior beleidsadviseur bij Stichting Pensioenfonds Huisartsen. Zij schreven dit artikel op persoonlijke titel

Ten eerste biedt de Wvp ruimte om het beleggingsbeleid af te stemmen op de leeftijd, het zogenoemde lifecycle beleggen. Dit kan voorkomen dat er te veel beleggingsrisico wordt genomen voor ouderen met het oog op de stabiliteit van de uitkering, maar ook dat er te weinig risico wordt genomen voor jongeren voor het bereiken van een goed pensioen. Het voordeel van afstemming van het beleggingsbeleid op de leeftijd werd al gevonden in de berekeningen die Ortec Finance maakte bij de totstandkoming van de Wvp.⁹ Deze berekeningen illustreerden dat een volledig collectief contract slechter scoort dan een contract met individuele opbouwfase en collectieve uitkeringsfase. Ook recente studies, onder andere van De Nederlandsche Bank (DNB), tonen aan dat deelnemers gebaat zijn bij dergelijk maatwerk in risicotoedeling.¹⁰ Vooral ten aanzien van het renterisico is er een belangrijk voordeel. Het renterisico op de balans van een pensioenfonds wordt voor een groot deel veroorzaakt door werkenden – omdat hun verplichtingen een lange looptijd hebben – maar komt via kortingen op pensioenen voor een belangrijk deel terecht op het bordje van gepensioneerden. Lifecycle beleggen kan dit probleem verhelpen.

De Wvp haalt de angel uit de belangenconflicten tussen oudere en jongere generaties over de verdeling van een collectief vermogen

Ten tweede haalt de Wvp de angel uit de belangenconflicten tussen oudere en jongere generaties over de verdeling van een collectief vermogen. Jongeren bouwen pensioen op in de vorm van een persoonlijk pensioenvermogen. Dit sluit uit dat jongeren worden benadeeld in een situatie waarin er politieke druk ontstaat om de rekenrente te veranderen als pensioenuitkeringen dreigen te moeten worden verlaagd.¹¹ In de Wvp zijn omstreden stuurknoppen als rekenrente en premiedekkingsgraad niet meer aan de orde. Hiermee wordt voorkomen dat de pensioenuitkeringen van deelnemers naast economische onzekerheid ook onderhevig zijn aan politieke onzekerheid. Genoemde twee eigenschappen kunnen de overstap naar de Wvp aantrekkelijk maken. Daarnaast behoudt de Wvp een aantal belangrijke sterke punten van de uitkeringsregeling, zoals de schaalvoordelen van collectief beleggen, het aanbieden van een levenslange pensioenuitkering tot aan overlijden, en de solidariteit door het delen van kortleven- en arbeidsongeschiktheidsrisico. Toch hebben de meeste sociale partners van bedrijfstak- en beroepspensioenfondsen de Wvp tot op heden links laten liggen. Hierna bespreken we de diverse obstakels die hieraan ten grondslag zouden kunnen liggen.

■ FISCALE OBSTAKELS

De fiscaliteit is tot op heden wellicht het grootste obstakel geweest voor de overstap naar de Wvp. Er zijn twee belangrijke obstakels. Het eerste is dat de fiscale ruimte van een premieregeling in de praktijk beperkter is dan van de uitkeringsregeling. De uitkeringsregeling kent in de praktijk nauwelijks een fiscale bovengrens voor de premie, maar de premieregeling heeft die wel. Voor de meest gangbare fiscale staffels van de premieregeling – de zogeheten 3%- en 4%-staffel – geldt dat het fiscale maximum in de praktijk al lager ligt dan het totale premieniveau van een uitkeringsregeling. Recentelijk zijn er ook premieregelingen die een ruimere fiscale staffel hantieren, de zogeheten marktwaardestaffel. Deze staffel biedt meer fiscale ruimte, maar kan nog steeds beperkend zijn als de wens is om een leeftijdsonafhankelijke premie te hanteren. In de premieregeling loopt de fiscale bovengrens namelijk op met de leeftijd. Bij een leeftijdsonafhankelijke premie is het fiscale maximum van de allerjongste leeftijdsgroep binnen een fonds – dat het laagst is – dan ook meteen de boven-

- 1 De onderzoekspositie van Roel Mehlkopf is mogelijk gemaakt door financiering van Instituut Gak.
- 2 Zie ministerie van SZW, Kamerbrief vernieuwing pensioenstelsel, 1 februari 2019, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/02/01/kamerbrief-vernieuwing-pensioenstelsel>
- 3 Zie ministerie van SZW, Kamerbrief principeakkoord vernieuwing pensioenstelsel, 5 juni 2019, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/06/05/kamerbrief-principeakkoord-vernieuwing-pensioenstelsel>
- 4 We gaan er in dit artikel van uit dat bij beroepspensioenfondsen de beroepspensioenvereniging de rol van sociale partners vervult.
- 5 Daarnaast zijn ook andere aspecten relevant, zoals de operationele uitvoering, maar deze liggen buiten de scope van dit artikel.
- 6 Met het annuïteitencontract bedoelen we variant 1B uit het SER-advies.
- 7 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/11/11/tk-av-156940-evaluatie-wet-verbeterde-premieregeling>
- 8 Zie bijvoorbeeld PensioenPro, Experts: duurzaam contract kan ook zonder pensioenakkoord, 26 november 2018, <https://pensioenpro.nl/pensioenpro/30027622/experts-duurzaam-contract-kan-ook-zonder-pensioenakkoord>
- 9 Zie: Onderzoek naar mogelijkheden van collectieve risicodeling binnen beschikbare premieregelingen, Ortec Finance, 25 november 2014, pag. 4, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-439168.pdf>
- 10 Zie DNB, 'Pensioenbeleggen op maat' gunstig voor alle deelnemers pensioenfondsen, 16 september 2019, <https://www.dnb.nl/nieuws/nieuwsoverzicht-en-archief/DNBulletin2019/dnb385453.jsp>
- 11 Zie ter illustratie de ingezonden brief in Het Financieel Dagblad van 13 oktober 2019 van een aantal prominenten en hoogleraren met een pleidooi voor een hogere rekenrente, getiteld Ons pensioenstelsel verdient beter, en de ingezonden reactie van een aantal hoogleraren op 16 oktober 2019, getiteld Briefschrijvers moeten duidelijk en volledig zijn: jongeren slechter af bij aanpassing rekenrente.

grens voor alle andere leeftijdsgroepen. Dit kan een obstakel zijn voor een overstap naar de Wvp. Immers, een pensioenregeling met een lagere premie levert onvermijdelijk ook lagere uitkeringen op. Fiscalisten pleiten er al jaren voor om de fiscale ruimte voor alle typen pensioenregelingen gelijk te trekken.¹²

Het tweede obstakel is dat de fiscale ruimte in de premieregeling laag is voor jongeren, terwijl premie die op die leeftijd wordt ingelegd juist lang kan renderen. Het gevolg is dat in premieregelingen de meeste premie wordt ingelegd aan het eind van het werkzame leven. De meeste premie-inleg kan daardoor relatief kort renderen. Bovendien wordt er aan het eind van het werkzame leven vaak al beleggingsrisico teruggenomen. De oplopende fiscale staffel zorgt er daarom voor dat er over de levensloop minder kan worden geprofiteerd van de risicopremie op risicovollere beleggingen.¹³ Economen pleiten er al langer voor om een vlakke premie te hanteren in de premieregeling die niet afhangt van de leeftijd. Als er een leeftijdsonafhankelijke premie zou worden gehanteerd in plaats van de huidige oplopende staffel, kan tegen dezelfde kosten een hoger pensioen worden behaald.¹⁴

■ ECONOMISCHE OBSTAKELS

Naast fiscale obstakels zijn er mogelijk ook economische. Het gaat dan vooral om de mogelijkheden voor risicodeling. Voor een aantal risico's geldt dat de Wvp dezelfde mogelijkheden biedt om de deelnemer ertegen te beschermen als de bestaande uitkeringsregeling. Het gaat dan bijvoorbeeld om het verzekeren van individuele risico's rond arbeidsongeschiktheid, lang leven, en het nabestaandenpensioen. Dit zijn risico's die verzekeraar zijn dankzij diversificatie – 'de wet van de grote aantallen' – vergelijkbaar met een brandverzekering. Op dit vlak verschilt de Wvp niet van de bestaande uitkeringsovereenkomst of het 'annuïteitencontract' uit het pensioenakkoord.

De Wvp heeft minder mogelijkheden voor het schuiven met systematische risico's, zoals tegenvallende beleggingsrendementen of een stijging van de levensverwachting

Er is wel een verschil bij de systematische risico's, zoals tegenvallende beleggingsrendementen of een stijging van de algehele levensverwachting. Dit zijn risico's die alle deelnemers van het fonds tegelijkertijd treffen. Bij deze risico's biedt diversificatie geen soelaas: alle deelnemers worden erdoor geraakt, en de wet van de grote aantallen staat hier machteloos. Wel kan er met deze risico's worden geschoven tus-

sen generaties. De Wvp heeft minder mogelijkheden voor het schuiven met deze risico's, omdat werkenden en gepensioneerden van elkaar zijn losgekoppeld. De Wvp hanteert een *Chinese wall* tussen de gepensioneerden in het uitkeringscollectief enerzijds, en de werkenden die sparen en beleggen door middel van individuele pensioenvermogens anderzijds. Concreet zijn er drie vormen van risico-overdrachten die wél mogelijk zijn in de uitkeringsregeling en de 'annuïteitenregeling', maar niet in de Wvp. We lopen ze alle drie langs en bespreken in hoeverre dit een obstakel kan zijn.

Het eerste potentiële obstakel is dat het beleggingsrisico niet kan worden gedeeld tussen werkenden en gepensioneerden. Dit komt zoals gezegd door de Chinese wall tussen de gepensioneerden in het uitkeringscollectief en de werkenden met individuele vermogens. Echter, het blijkt dat het economisch gezien geen meerwaarde heeft om beleggingsrisico's te delen tussen gepensioneerden en werkenden. Wanneer gepensioneerden minder beleggingsrisico's willen dragen, kunnen ze die zelf terugnemen via lifecycle beleggen. Hetzelfde geldt voor jongeren die juist via lifecycle beleggen meer beleggingsrisico's kunnen nemen. Hierover zijn economen het onderling eens.¹⁵ Dit resultaat werd bevestigd door de kwantitatieve berekeningen die door Ortec Finance zijn uitgevoerd bij de totstandkoming van de Wvp. Dat concludeert in haar rapport: 'In principe kan binnen een volledig individueel contract eenzelfde pensioen, met vergelijkbare risico's, worden behaald als in een contract met collectieve elementen.'¹⁶ Het niet kunnen delen van beleggingsrisico zou dus in principe geen reële belemmering moeten vormen voor een overstap naar de Wvp.

Het tweede potentiële obstakel is het risico van een onverwachte stijging van de algehele levensverwachting. In de Wvp kan dit risico niet worden gedeeld tussen werkenden en gepensioneerden. Onderzoek van DNB laat zien dat langlevensrisico delen economisch gezien profijt kan opleveren voor jong en oud.¹⁷ Als de levensverwachting onverwacht sneller stijgt dan voorzien, hebben gepensioneerden geen manier om dit op te vangen of dit risico te mitigeren. Zij kunnen immers niet langer doorwerken of meer premie betalen, zoals werkenden dat wel kunnen doen. Als gepensioneerden dit risico konden 'verzekeren' bij werkende generaties, zou dat voor alle generaties voordeel kunnen opleveren. Een voorwaarde voor een win-winsituatie is dat werkenden een beloning van gepensioneerden krijgen (een risicopremie) voor het dragen van dit risico.

Het derde potentiële obstakel is dat het in de Wvp niet mogelijk is om risico's door te schuiven naar toekomstige deelnemers. Het conceptuele idee hierachter is dat toekomstige toetreders zullen instappen in een pensioenfonds met een tekort of overschot, dat is gevormd door eerdere beleggingsresultaten. Toekomstige deelnemers krijgen dus via overschotten en tekorten een deel van de huidige beleggingsresultaten doorgeschoven.¹⁸ Economen zijn het er onderling niet over eens of dit wenselijk is. Wel zijn ze het eens over

de diverse voor- en nadelen, alleen wegen ze die verschillend.¹⁹ Economen die voorstander zijn van het doorschuiven van overschotten en tekorten hechten belang aan een 'langere beleggingshorizon'. In theorie leidt dit tot betere pensioenresultaten. Andere economen wijzen vooral op de beperkingen en nadelen van het doorschuiven van overschotten en tekorten naar toekomstige deelnemers. Als sociale partners het belangrijk vinden dat risicodeling met toekomstige deelnemers behouden blijft, is de afwezigheid van deze mogelijkheid een obstakel om naar de Wvp te gaan.

■ JURIDISCHE OBSTAKELS

Tot slot zijn er juridische obstakels bij een overgang naar de Wvp. De twee grootste betreffen de verplichtstelling en het invaren. Europese jurisprudentie staat vooral een uitzondering op het beginsel van vrije mededinging toe als – naast de essentiële sociale functie die het pensioenfonds vervult – in de pensioenregeling sprake is van een hoge mate van solidariteit.²⁰ De Nederlandse wetgever heeft de verplichtstelling gerechtvaardigd met solidariteit in een pensioenregeling.²¹ Voor de houdbaarheid van de verplichtstelling lijkt dus van belang dat het pensioencontract voldoende solidariteitselementen bevat. De Wvp bevat minder solidariteitselementen dan de uitkeringsregeling. Bij een premiereregeling op grond van de Wvp is immers geen sprake van een doorsneepremie en worden er in de opbouwfase geen risico's tussen generaties gedeeld. Er is een rechtstreekse band tussen premie en uitkering, terwijl het ontbreken hiervan in de jurisprudentie juist altijd een van de elementen was die een verplichtstelling rechtvaardigde.

Het is de vraag of de Wvp genoeg solidariteitselementen bevat om de verplichtstelling te rechtvaardigen

Dit roept de vraag op of de Wvp genoeg solidariteitselementen bevat om de verplichtstelling te rechtvaardigen. Sterker nog, er wordt wel gesteld dat het in de Wvp opgenomen keuzerecht bij pensionering tussen een vaste of een variabele uitkering en het shoprecht – als de pensioenuitvoerder dit keuzerecht niet aanbiedt – per definitie niet samengaan met de verplichtstelling.²² Voor regelingen die worden uitgevoerd door een verplichtgesteld bedrijfstak- of beroepspensioenfondsen kan dit de overgang naar een Wvp-regeling onaanvaardbaar maken.

Het tweede juridische obstakel is het risico bij het 'invaren' van bestaande rechten uit de uitkeringsregeling in de Wvp. Dit is een obstakel in de situatie waarin het de wens is om de oude rechten en aanspraken met de nieuwe opbouw te combineren in één nieuwe regeling. Dit vereist dat de bestaande aanspraken worden ondergebracht (ingevaren) in een nieuwe Wvp. De meest geëigende manier is die van (interne) collectieve waardeoverdracht.²³ De betrokkenen hebben evenwel een

individueel bezwaarrecht tegen de waardeoverdracht. In de praktijk zullen er bijna altijd mensen zijn die een bezwaar uiten tegen een waardeoverdracht naar een vaak gevoelsmatig 'zachtere' Wvp-regeling met minder zekerheid. Dit belemmert een volledige waardeoverdracht, met alle ongewenste gevolgen van dien. Invaren ongeacht verkregen instemming is vooralsnog geheel voor eigen risico van het pensioenfonds en risicovol; naast verlies van draagvlak en reputatierisico kan het leiden tot juridische claims op grond van gerechtvaardigd vertrouwen en aantasting van verworven (eigendoms)rechten.²⁴ Wellicht heeft dit juridische

- 12 Zie bijvoorbeeld B. Starink, G. Dietvorst en M. Visser, De Fiscaliteit en Pensioen: Naar een Nieuw Fiscaal Pensioenkader?, Netspar Occasional-02/2016, <https://www.netspar.nl/publicatie/fiscaliteit-en-pensioen-naar-nieuw-fiscaal-pensioen-kader/>
- 13 Zie T. Steenkamp en J. Lommen, Op weg naar een optimale beschikbare premiereregeling, Robeco White Paper, 2 februari 2015.
- 14 D. Boeijen en M. Brussen, Een brug tussen DB en DC, Pensioen Magazine, juni/juli 2014, <https://www.pggm.nl/wat-vinden-we/Paginas/Het-beste-van-twee-werelden-in-een-pensioen.aspx>
- 15 Zie stelling 1 van het Netspar gezamenlijk statement De toegevoegde waarde van risicodeling met toekomstige generaties, 2014. Auteurs: I. Boelaars, L. Bovenberg, J. de Haan, S. van Hoogdalem, Th. Kocken, M. Lever, R. Mehlkopf, Th. Nijman en E. Ponds; <https://www.netspar.nl/publicatie/de-toegevoegde-waarde-van-risicodeling-met-toekomstige-generaties/>
- 16 Zie Onderzoek naar toegankelijkheden van collectieve risicodeling binnen beschikbare premiereregelingen, Ortec Finance, 25 november 2014, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-439168.pdf>
- 17 Zie D. Broeders, R. Mehlkopf en A. van Ool, Langlevenrisico delen levert profijt op voor jong en oud, PensioenPro Magazine, 2019, <https://pensioenpro.nl/pp-magazine/30032812/langlevenrisico-delen-levert-profijt-op-voor-jong-en-oud>
- 18 Zie bijvoorbeeld I. Boelaars en R. Mehlkopf, Beleggen voor ongeboren generaties, VBA Journaal 138, zomer 2019, https://www.cfasociety.org/netherlands_nl/Documents/Opinie01_VBA%20Journaal%20zomer%202019%20nr%20138-3.pdf
- 19 Zie L. Bovenberg en C. Teulings, Waarover wij het eens en oneens zijn in de pensioendiscussie, ESB, 18 januari 2019, <https://www.esb.nu/esb/20049002/waarover-wij-het-eens-en-oneens-zijn-in-de-pensioendiscussie>
- 20 HvJ EG 21 september 1999, nr. C-115/97 t/m C-117/97 (Brentjes); nr. C-67/96 (Albany); nr. C-219/97 (Maatschappij Drijvende Bokken).
- 21 Kamerstukken II 1999/2000, 27 073, nr. 3.
- 22 Mr. E. Lewin CPE en mr. drs. E. Soetendal LL.M CPE, Houdbaarheid verplichtstelling aan het bedrijfstakpensioenfondsen in een nieuw pensioencontract in geding?, TPV 2019/45, p. 6.
- 23 Het zogenoemd prudentieel invaren stuit op het verbod van aantasting van verworven rechten.
- 24 Zie Beantwoording Kamervragen naar aanleiding van het principeakkoord vernieuwing pensioenstelsel, 13 december 2019, antwoord op vraag 19, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/12/13/beantwoording-kamervragen-naar-aanleiding-van-het-principeakkoord-vernieuwing-pensioenstelsel>

Obstakel	Maatregel in pensioenakkoord
Fiscale obstakels	
Beperkte fiscale ruimte in premie in Wvp	Knelpunt wordt weggenomen door de komst van een gelijk fiscaal kader voor alle pensioenregelingen
Beperkte fiscale ruimte voor jongeren	Knelpunt wordt weggenomen door leeftijdsonafhankelijke premie
Economische obstakels	
Beleggingsrisico kan niet worden gedeeld tussen gepensioneerden en werkenden	Is geen knelpunt, dus hoeft niet te worden weggenomen
Langlevensrisico kan niet worden gedeeld tussen gepensioneerden en werkenden	Knelpunt wordt weggenomen door mogelijkheid van een solidariteitsvermogen in de Wvp
Geen risicodeling met toekomstige deelnemers	Knelpunt wordt slechts deels weggenomen door de mogelijkheid van een solidariteitsvermogen in de Wvp, maar dit solidariteitsvermogen kan niet negatief worden waardoor de mogelijkheden beperkter blijven in vergelijking tot de annuïteitenvariant
Juridische obstakels	
Juridisch risico met betrekking tot de verplichtstelling	Knelpunt wordt niet weggenomen: het juridisch risico wordt enerzijds verminderd door de komst van de mogelijkheid van een solidariteitsvermogen in de Wvp, maar anderzijds wordt er ook een solidariteits-element weggenomen, namelijk de doorsneesystematiek
Juridisch risico met betrekking tot invaren bestaande rechten	Knelpunt wordt niet weggenomen: de overheid neemt het juridisch risico niet op zich, zodat dit bij pensioenfondsen blijft liggen. Het Kabinet komt wel met een “waarderingkader” en indien nodig met faciliterende wetgeving

obstakel voor veel pensioenfondsen een belemmering gevormd voor een overgang naar de Wvp.

■ VOORSTELLEN IN HET PENSIOENAKKOORD

Het in juni 2019 gesloten pensioenakkoord bevat een aantal concrete voorstellen om de hiervoor besproken obstakels weg te nemen. We bespreken ze in dezelfde volgorde, net als in bovenstaande tabel, die alles nog eens kort samenvat.

Voor de twee fiscale obstakels geldt dat de voornemens uit het pensioenakkoord ze allebei wegnemen. Het pensioenakkoord stelt voor om alle typen pensioenregelingen fiscaal gelijk te behandelen. Onderdeel van het akkoord is een fundamentele herziening van het Witteveenkader waarbij niet langer het uitkerings-

De voornemens uit het pensioenakkoord nemen beide fiscale obstakels weg

denken overheerst, maar het premiedenken leidend wordt in alle regelingen. Daarmee verdwijnt het eerste fiscale obstakel dat wordt veroorzaakt door het huidige verschil in fiscale ruimte. De fiscale begrenzing wordt bovendien leeftijdsonafhankelijk. Hierdoor is de fiscale ruimte van jongeren net zo groot als die van ouderen, en wordt ook het tweede fiscale obstakel weggenomen.

Ten aanzien van de drie economische obstakels bleek al dat het eigenlijk slechts gaat om twee daarvan. Het eerste obstakel, dat beleggingsrisico's niet kunnen

worden gedeeld tussen gepensioneerden en werkenden, heeft zoals gezegd economisch gezien geen meerwaarde. Voor wat betreft het tweede en derde economische obstakel geldt dat minister Koolmees hier pensioenfondsen tegemoet komt met een voorstel om de Wvp uit te breiden met een solidariteitsvermogen. Het delen van het risico rond de algehele levensverwachting wordt in de Kamerbrief expliciet genoemd als een mogelijkheid waarvoor dit nieuwe solidariteitsvermogen zou kunnen worden ingezet. De precieze invulling ervan is nog onduidelijk, maar het lijkt er vooralsnog op dat de minister het tweede economische knelpunt op deze manier kan wegnemen. Sterker nog, de Wvp biedt straks op dit vlak meer mogelijkheden dan de uitkeringsregeling. In de uitkeringsregeling ligt het risico rond de algehele levensverwachting immers voor een groot deel bij de gepensioneerden. Zij krijgen te maken met een korting als de dekkingsgraad daalt doordat de levensverwachting sneller stijgt. In de Wvp kan dit risico via het solidariteitsvermogen geheel worden weggenomen bij ouderen en worden toebedeeld aan de jongeren, als dit gewenst is.

Voor wat betreft het derde economische knelpunt – het delen van risico's met toekomstige deelnemers – komen er meer mogelijkheden in de Wvp, doordat deze straks een solidariteitsvermogen krijgt. In de voorstellen van het kabinet kan het solidariteitsvermogen uitsluitend positief zijn. Hierdoor kunnen financiële meevallers worden doorgeschoven naar toekomstige deelnemers. Als de wens is om naast overschotten ook tekorten te kunnen doorschuiven naar toekomstige generaties – ondanks de nadelen en beperkingen die hieraan kleven – kan de wetgeving van de Wvp nog steeds een obstakel vormen.

Voor wat betreft de twee juridische obstakels lijkt het

erop dat ze geen van beide worden weggenomen door het pensioenakkoord. Ten aanzien van het eerste juridische knelpunt, de benodigde solidariteitselementen voor de verplichtstelling, voegt het pensioenakkoord een solidariteitselement toe, maar haalt er ook een weg: de mogelijkheid van een solidariteitsvermogen in de Wvp is de toevoeging, maar daar staat de afschaffing van de doorsneesystematiek tegenover. Het blijft daarmee onzeker in hoeverre de Wvp daarmee straks vanuit juridisch oogpunt beschikt over voldoende solidariteitselementen voor de verplichtstelling. Het kabinet heeft echter toegezegd hier bij de uitwerking van het pensioenakkoord meer duidelijkheid over te verschaffen.

Ook het andere juridische obstakel – de juridische risico's ten aanzien van invaren – wordt niet van tafel genomen door het pensioenakkoord. Het kabinet komt pensioenfondsen weliswaar tegemoet met een 'waarderingskader' waarmee het collectief invaren wil faciliteren. In de Kabinetsbrief stelt het zelfs dat het zo nodig bereid is om de regels voor collectief invaren wettelijk vast te leggen. Maar tegelijkertijd houdt het vast aan het standpunt dat invaren een keuze en verantwoordelijkheid van pensioenfondsen blijft, waardoor het juridische risico bij pensioenfondsen niet wordt weggenomen. Als deze verantwoordelijkheid wel (deels) bij pensioenfondsen zou worden weggenomen, zou een overgang naar de Wvp veel eerder in beeld komen.

■ CONCLUSIE

Het pensioenakkoord neemt een aantal belangrijke obstakels weg voor sociale partners die de overstap naar de Wvp overwegen en maakt een regeling in de zin van de Wvp daarmee een stuk aantrekkelijker. Daarbij geldt dat de fiscale obstakels in zijn geheel worden weggenomen als gevolg van de introductie van een nieuw fiscaal kader. De economische obstakels worden deels weggenomen, doordat het pensioenakkoord voorstelt om een solidariteitsvermogen mogelijk te maken in de Wvp. De juridische obstakels, tot slot, lijkt het pensioenakkoord niet zonder meer te kunnen wegnemen. Er loopt nog wel een onderzoek naar het juridische risico ten aanzien van benodigde solidariteitselementen voor de verplichtstelling. Dat is hoopgevend voor verplicht gestelde bedrijfstak- en beroepspensioenfondsen. Het juridische risico van pensioenfondsen rond het invaren wordt, ondanks de toezegging van een waarderingskader en faciliterende wetgeving, nog niet van tafel genomen. Hier is de wetgever aan zet.

De Wvp wordt dus straks wel veel toegankelijker en aantrekkelijker dan nu, maar zou voor nog meer bedrijfstak- en beroepspensioenfondsen aantrekkelijk zijn als het kabinet actief aan de gang gaat met de juridische knelpunten. ●